Ivančan N.[1]

Pregledni rad

SORTE STOLNOG GROŽĐA

Sažetak

Sorte stolnog grožđa zriju kod nas od kraja srpnja do sredine listopada. Većinom se koriste kao dopuna sortimenta vinogradu, na brajdama, oko kuće. Dobrim odabirom sorata možemo imati svježe grožđe u vlastitoj kući kroz cijelo navedeno razdoblje.

Sorte stolnog grožđa koriste se danas za konzumiranje u svježem stanju ili prerađene sušenjem, konzerviranjem i kandiranjem.

One također zahtijevaju i drugačiju tehnologiju uzgoja i njege te više ručnog rada. Kod stolnih sorata danas se isključivo koriste visoki uzgojni oblici, najčešće razni oblici pergola ili tendona, povezani jakom armaturnom mrežom.

Zbog toga, ali i zbog visokih početnih ulaganja te maloga broja primjerenih lokaliteta u našoj državi, stolno grožđe se većinom uvozi. No, to nije razlog da se te sorte ne bi mogle uzgajati lokalno na manjim parcelama za privatne potrebe, za tržnice, za turistička domaćinstva i turizam općenito.

Sorte su svrstane prema dozrijevanju po Pulliatu. Navedena su svojstva koja trebaju imati sorte stolnog grožđa. Opisane su sorte koje se većinom mogu nabaviti i uzgajati kod nas, u kontinentalnim krajevima Hrvatske i u Dalmaciji. U opisu su navedeni sinonimi, porijeklo i rasprostranjenost, botanička obilježja, privredno-tehnološka obilježja te korištenje i gospodarsko značenje.

Ključne riječi: *sorta, sinonimi, porijeklo, rasprostranjenost, botanička obilježja, privredno-tehnološka obilježja.*

Uvod

Sorte stolnog grožđa zriju kod nas od kraja srpnja do sredine listopada. Većinom se koriste kao dodatak u vinogradu, na brajdama, oko kuće. Dobrim odabirom sorata možemo imati svježe grožđe u vlastitoj kući kroz cijelo navedeno razdoblje.

Sorte stolnog grožđa koriste se danas za konzumiranje u svježem stanju ili prerađene sušenjem, konzerviranjem, kandiranjem i sl.

[1] *Nino Ivančan, dipl.ing.agr.*

Neke sorte mogu se čak koristiti i za pravljenje vina, ali za većinu to ne dolazi u obzir prvenstveno zbog svoje namjene. Naime, takve sorte imaju puno manje šećera nego vinske sorte, krupnije su bobice i imaju više mesa. One također zahtijevaju i drukčiju tehnologiju uzgoja i njege te više ručnog rada. Kod stolnih sorata danas se isključivo koriste visoki uzgojni oblici, najčešće razni oblici pergola ili tendona, povezani jakom armaturnom mrežom. Zbog toga, ali i zbog visokih početnih ulaganja te maloga broja primjerenih lokaliteta u našoj državi, stolno grožđe se većinom uvozi. No, to nije razlog da se te sorte ne bi mogle uzgajati lokalno na manjim parcelama za privatne potrebe, za tržnice, za turistička domaćinstva i turizam općenito.

U daljnjem tekstu je dan popis stolnih sorata prema dozrijevanju po Pulliatu te svojstva koja trebaju imati sorte stolnog grožđa. Opisane su sorte koje se većinom mogu nabaviti i uzgajati kod nas, u kontinentalnim krajevima Hrvatske i u Dalmaciji.

Svojstva stolnih sorata

Grozd srednje velik do velik, što jednoličniji, rastresit i što ljepšeg izgleda.

Bobice trebaju biti što veće i po mogućnosti jednake veličine, dobro srašćene na stapčici.

Stapčica treba biti čvrsta i po mogućnosti dulja.

Kožica bobice treba biti mekana, hrustava ali otporna, preporučljivo s izraženim maškom.

Meso bobice mora biti gusto i ugodnog okusa, ne odviše slatko i diskretno aromatično.

Sjemenke trebaju biti mekane i malene, ako ih već ima.

Čim bolja izdržljivost grozda na trsu, kod transporta, u skladištu i u hladnjači.

To su uglavnom svojstva koja bi trebala imati jedna stolna sorta obzirom na zahtjeve i norme koje se u tom pravcu postavljaju na svjetskom tržištu. Ukoliko jedna sorta ima više nabrojenih karakteristika, utoliko je ona vrjednija.

Stolno grožđe mora biti što ljepšeg izgleda jer se ono kupuje “očima”. Često puta jedna sorta vrlo skromnih vrijednosti ima dobru cijenu samo zahvaljujući svom izgledu. No, ni ukusi potrošača u pojedinim zemljama nisu potpuno isti. Talijansko, englesko i američko tržište traži više aromatične sorte, dok srednjeeuropsko tržište više cijeni sorte neutralnog okusa. Amerikanci su čak za svoje potrebe dobili cijelu jednu seriju besjemenih sorti koje su tamo poprilično popularne.

Podjela stolnih sorata
(PREMA DOZRIJEVANJU PO PULLIATU)

RANE SORTE:

Čabski biser bijeli, Primus bijeli, Primiera bijela, Volta crna, Perlette bijela, Prima bijela, Aurora bijela, Flame Seedless crveni, Sugraone bijeli, Exotic crni, Fantasy seedless crni

SORTE I. RAZDOBLJA:

Cardinal crveni, Kraljica vinograda bijela, Thompson Seedless bijeli, Concord crni, Niabell crna, Pance precose bijeli, Delizia di Vaprio bijela, Matilde bijela, Perlon crveni, Premium Red, Christmas Rose crvena,Red Globe crveni, Plemenka bijela, Plemenka crvena, Majestic crveni

SORTE II. RAZDOBLJA:

Muškat Hamburg crni, Alphonse Lavallée crni, Frankental crni, Sultanina bijela, Michelle Paglieri crna, Ruby Seedless crvena, Black Globe crni, Maria Pirovano bijela, Suavis crvena, Muškat D'Adda crni, Black Rose crna

SORTE III. RAZDOBLJA:

Afus Ali bijeli, Italia bijela, Autumn Royal crni, Holiday crveni, Crimson Seedless crveni,

SORTE IV. RAZDOBLJA:

Gros Vert bijeli, Servant bijeli, Muškat Aleksandrijski bijeli, Olivette crna, Calmeria bijela, Emperor crveni, Flame Tokay crveni, Zimsko bijelo, Valandovski drenak crveni, Krivalja bijela, Emperatriz crvena, Queen crvena, Rouge crveni

Opis stolnih sorti

RANE SORTE

ČABSKI BISER BIJELI

Sinonimi: Julski muškat, Biser od Čabe, Perla di Csaba, Csabagyöngye feher, Perle de Csaba blanche

Porijeklo i rasprostranjenost: Dobiven je iz nepoznatog sjemena po M.Starku u Békecsab i - Mađarska. Najviše je rasprostranjen u Mađarskoj, a dolazi manje više i u ostalim zemljama južne klime.

Botanička obilježja: Vršci mladica crvenkasti i pahuljasti. Cvijet dvospolan. Odrasli list okruglast, srednje velik, trodijelan, golog lica i naličja. Zreo grozd malen, zbit i

valjkast. Bobica srednje velika, zelenkasto-žute boje, okruglasta s tankom kožicom. Meso sočno, muškatnog okusa, bujnost osrednja.

Slika 1-ČABSKI BISER BIJELI

Privredno-tehnološka obilježja: U svrhu što ranijeg dozrijevanja preporučuju se sunčani položaji, dosta bogatog ali lakšeg tla. Cvatnja i oplodnja normalna. Dozrijeva u srpnju. Prilagođuje se različitom načinu uzgoja, rodnost je osrednja. Otpornost na bolesti osrednja, afinitet na podloge dobar.

Korištenje i gospodarsko značenje: Jedna od najranijih stolnih sorata na prostoru naše države, čija je vrijednost upravo u ranom dozrijevanju, a ne u nekim općim pozitivnim svojstvima. Lako podliježe napadu osa i pčela i slabo podnosi transport. Grožđe je slatko i ima vrlo finu aromu. Sorta ima jedino lokalni karakter.

PRIMUS BIJELI

Sinonimi: I.P.7

Porijeklo i rasprostranjenost: Križanac A. Pirovana iz 1901. g. dobiven hibridizacijom Madelaine Royale žuta x Ferdinand de Lesseps bijeli.

Botanička obilježja: Vršci mladica zeleni. Cvijet dvospolan. Zreo grozd srednje velik, rastresit, čunjast. Bobice srednje velike, okrugle, žuto-zlatne boje. Kožica srednje čvrsta. Meso gusto, nesočno, lagano muškatnog okusa. Rast srednje bujan.

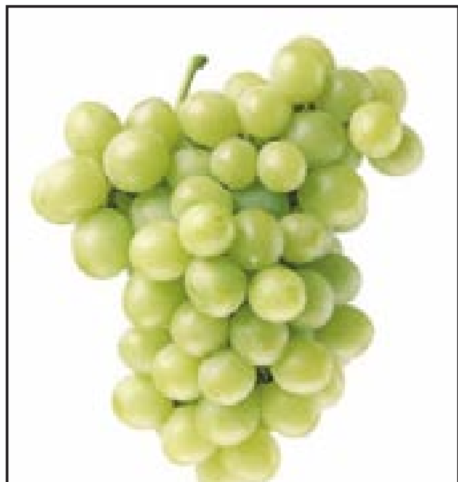
Privredno-tehnološka obilježja: Traži tople položaje da bi što ranije dozrio te propusna, lakša ali dosta bogata tla. Cvatnja i oplodnja normalna. Dozrijeva nekoliko dana prije Čabskog bisera.

Korištenje i gospodarsko značenje: Prikladan za različite načine uzgoja. Najbolje mu odgovara kratki rez rodnog drva, iako podnosi i dulji, ali onda kasnije dozrijeva. Rodnost dobra, kao i otpornost na gljivične bolesti. Afinitet prema podlogama također dobar.

PERLETTE BIJELA

Porijeklo i rasprostranjenost: Selekcionirana 1936., a u proizvodnji od 1940.g. kao križanac Kraljice vinograda i Sultanine bijele.

Botanička obilježja: Grozd je ovalna oblika, oko 300 g, bobica je okrugla, bez koštica, mesnata, sitnija, zelenkasto-žute boje, izrazito muškatne arome.

Slika 2-PERLETTE BIJELA

Privredno-tehnološka obilježja: Dozrijeva krajem srpnja ili početkom kolovoza.

Korištenje i gospodarsko značenje: To je najranija besjemena sorta, naročito popularna u Californiji i SAD-u. Uzgaja se i u Italiji gdje je i selekcionirana. Sudjelovala je također i u stvaranju nekih novijih sorti grožđa. Bujna je rasta i obilne rodnosti.

AURORA BIJELA

Porijeklo i rasprostranjenost: Kompleksni bijeli hibrid koji je selekcionirao Albert Seibel 1860. Naročito raširena u Sjevernoj Americi.

Botanička obilježja: Vršci mladica bijelo-zelenkasti, prekriveni vunastim dlačicama. List peterodijelan, srednje veličine. Cvatnja krajem svibnja ili početkom lipnja. Cvijet je funkcionalno dvospolan. Grozd velik, oko 400 g, bobica krupna, okrugla do lagano duguljasta, žuto-zelene boje, mesnata s fino izraženom muškatnom aromom.

Privredno-tehnološka obilježja: Dozrijeva u prvoj dekadi kolovoza. Trs je bujnog rasta i obilne rodnosti. Na zapercima zametnuti grozdovi dozrijevaju krajem rujna i početkom listopada.

Korištenje i gospodarsko značenje: Sorta se koristi u Americi i kao vinska sorta. Nestabilna pri transportu.

FLAME SEEDLESS

Porijeklo i rasprostranjenost: Križanac Thompsona, Cardinala i skupine stolnih besjemenih sorti.
Botanička obilježja: Crvena besjemena sorta, bobice su hrskave teksture i muškatno slatkog okusa.

Privredno-tehnološka obilježja: Dozrijeva krajem srpnja.

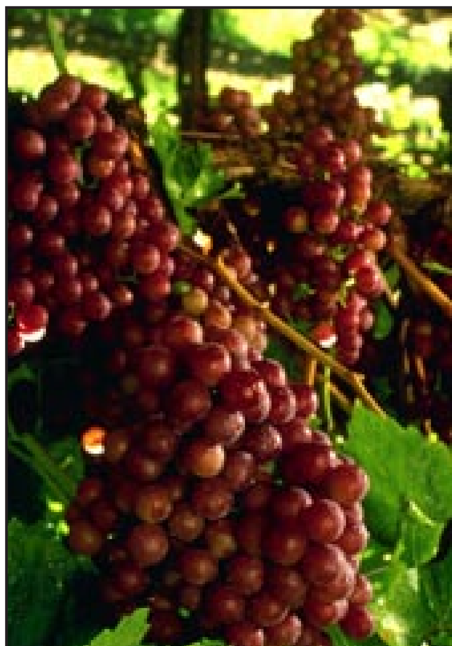
Korištenje i gospodarsko značenje: Najranija crvena sorta, popularna u Kaliforniji gdje se većinom i uzgaja.

SORTE I RAZDOBLJA

CARDINAL CRVENI

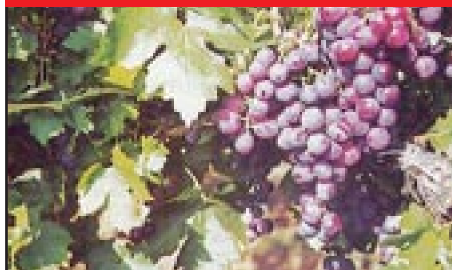
Sinonimi: nema

Porijeklo i rasprostranjenost: Dobiven u Fresnu (California, SAD) po Snyderu 1939. križanjem Flame Tokaya i Ribiera (Alphonse Lavalée). Tamo je najviše i proširen. Ima ga dosta u Italiji (Puglia) i Francuskoj te i kod nas, posebno u južnim krajevima.

Slika 3-FLAME SEEDLESS

Slika 4-CARDINAL CRVENI

Botanička obilježja: Vršci mladica zelenobrončani, malo zavinuti. Cvijet dvospolan. Odrasli list velik, petodijelan, golog lica i vunastog naličja. Zreo grozd velik (oko 500g.) rastresit, valjkasto-čunjast, krilat. Bobice velike, okrugle, crveno-ljubičaste boje, često nejednolično obojene, kožica čvrsta i debela. Meso gusto, finog okusa, jedva primjetljive muškatne arome.

Privredno-tehnološka obilježja: Nije osobito osjetljiv na položaje, najbolje mu odgovaraju lakša, propusna tla s dosta hraniva s mogućnosti navodnjavanja. Cvatnja i oplodnja normalna. Dozrijeva sredinom kolovoza. Karakteristika te sorte je da joj se razdoblje zrenja produžava cijeli mjesec, a time dobiva kvalitetu i boju. Prilagođuje se svim načinima uzgoja, uključivo i visokom uzgoju, a jednako tako i rezu.

Međutim zbog velike rodnosti, preporučljiv je kraći rez s manjim opterećenjem rodnog drva. Veća opterećenja imaju za posljedicu dobivanje produljenih i odviše rastresitih grozdova koji nemaju veliku tržišnu vrijednost. Tehnološke karakteristike te sorte očituju se u malom sadržaju šećera i ukupnih kiselina, što omogućuje da se plasira na tržište prije njene pune zriobe. Otpornost na smrzavice slaba, ali se dobro regenerira. Rađa i na zapercima. Sklon je pucanju bobica pred zrenje u slučaju kišnog vremena. Osjetljiv na *Botrytis*, na druge bolesti osrednja. Srodnost s podlogama dobra, naročito prema *Berlandieri x Rupestris*.

Korištenje i gospodarsko značenje: Jedna od stolnih sorti s najvećim bobicama, velike rodnosti, odlične transportabilnosti, dugog vremena zrenja i privlačnog izgleda daje joj izuzetne tržišne mogućnosti svuda u svijetu gdje se grožđe uzgaja.

MATILDE BIJELA

Porijeklo i rasprostranjenost: Križanac Muškat Italije i Kardinala

Botanička obilježja: Vršci mladica zelenkasti, rahlo dlakavi s brončanim maškom na rubu. Lista u drugoj dekadi travnja. List srednje velik, peterodijelan. Cvate u prvoj dekadi lipnja. Cvijet funkcionalno dvospolan. Bujna rasta, besjemena, grozd je velik, oko 600 grama, cilindričan s prigrozdom. Bobice su debele i okrugle, blago produžene i hruskave. Izrazito žute do blagocrvenkaste boje, fine muškatne arome.

Slika 5-MATILDE BIJELA

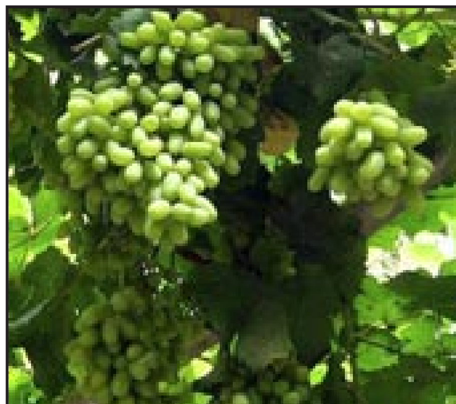
Privredno-tehnološka obilježja: Dozrijeva krajem druge dekade kolovoza.

Korištenje i gospodarsko značenje: Sorta popularna u Italiji

THOMPSON SEEDLESS BIJELI

Porijeklo i rasprostranjenost: Stara sorta imenovana po engleskom farmeru koji se doselio u Kaliforniju 1870. Thompson je našao jedan čudni trs koji daje ukusno, zelenkasto, besjemeno grožđe. Kasnije se ispostavilo da je to hibrid Sultanine.

Botanička obilježja: Grožđe je svijetlozeleno, četvrtastog oblika, dugačko, krupno, rastresito i slatkog okusa. Besjemena sorta.

Slika 6-THOMPSON SEEDLESS BIJELI

Korištenje i gospodarsko značenje: Prema američkim izvorima sorta je dostupna na tržištu od sredine srpnja do sredine rujna. To je njihova sorta broj 1, najčešće uzgajana među svim ostalim sortama.

RED GLOBE CRVENI

Porijeklo i rasprostranjenost: Selekcioniran 1980. radom Harolda Olmoa na California UC Davis, iz Emperora crvenog.

Botanička obilježja: To je sjemeno grožđe

s treperavim osvježavajućim i slatkim okusom. Poznato je po tome što ima najveće bobice od svih poznatih stolnih sorata, veličine šljive.

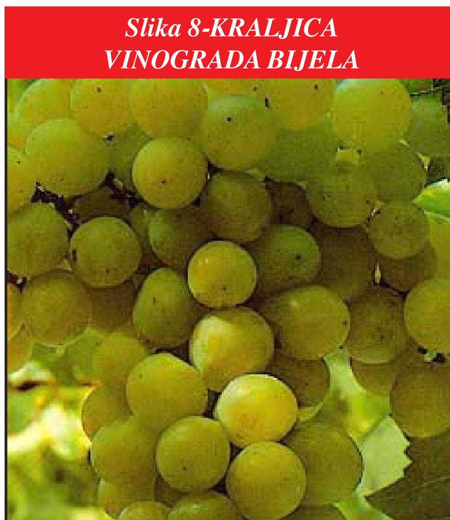

Slika 7-RED GLOBE CRVENI

Korištenje i gospodarsko značenje: Na tržištu ga se može nabaviti od kolovoza do siječnja. Dozrijeva od kolovoza do studenog. Zbog svojih izuzetnih osobina ima odlične marketinške efekte. Do ranih devedesetih godina bilo je popularno na Dalekom Istoku i Aziji, gdje ljudi vole krupnije voće, a odnedavno se širi dosta brzo na američkom tržištu, unatoč tome što ima sjemenke.

KRALJICA VINOGRADA BIJELA

Sinonimi: Regina dei vigneti, Reine des vignes, Muskat Szölöskertek Kiralynöje fehér

Porijeklo i rasprostranjenost: Potječe iz Mađarske, 1916. križanac Afus Ali x Čabski biser. Selekcionar je G. Mathiasz.

Slika 8-KRALJICA VINOGRADA BIJELA

Rasprostranjena je u mnogim europskim zemljama, naročito Italiji.

Botanička obilježja: Vršci mladica svijetlo-smeđi. Cvijet dvospolan. List srednje velik, okruglast, tro i petodijelan, golog lica i naličja. Zreo grozd velik, uglavnom rahli, granat, često sa sugrozdićem. Zrela bobica velika, žuto-zlatne boje, jajolika s debelom kožicom. Meso srednjegusto, laganog muškatnog okusa. Rast bujan.

Privredno-tehnološka obilježja:

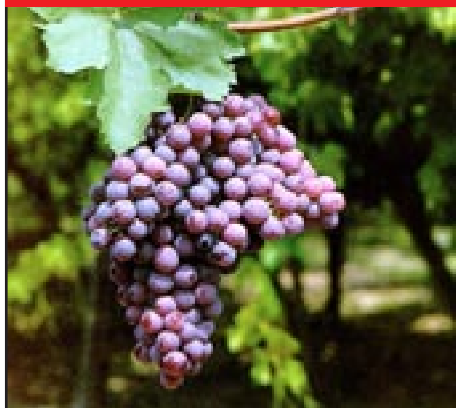
Srednjevisoki uzgoj joj je najprikladniji. Traži kratki rez rodnog drva i jedino u takvom slučaju daje proizvode visoke vrijednosti. Rodnost dobra, ali ne redovna. Slaba otpornost na smrzavice i na bolesti.Afinitet prema podlogama dobar.

Transport podnosi osrednje.

Korištenje i gospodarsko značenje: Izrazito stolna sorta, koja je zbog ranog dozrijevanja i visoke kvalitete proizvoda zauzela prilično vidno mjesto, naročito u zemljama toplije

klime. U našim sjevernim područjima pripisivale su joj se svojstva koja ne posjeduje, naročito ona koja se odnose na veću rodnost, otpornost na bolesti i bolji transport.

Slika 9-PERLON CRVENI

PERLON CRVENI

Porijeklo i rasprostranjenost: Križanac Emperador i Perlette. Besjemena sorta.

Botanička obilježja: Vršci mladica zelenkasti, rahlo dlakavi. Lista u drugoj dekadi travnja. List je velik, peterodijelan, rijetko trodijelan.

Cvate u prvoj dekadi lipnja. Cvijet funkcionalno ženski. Trs je bujna rasta. Grozd je jako velik (800g), sličan piramidi s izrazitim prigrozdima. Bobica je debela, jajolika, jako hruskava, mesnata, tvrde konzistencije, bez sjemenki, crvenkasto-ljubičaste boje, neutralna okusa.

Privredno-tehnološka obilježja: Dozrijeva krajem treće dekade kolovoza.

PANCE PRECOSE BIJELA

Sinonimi: Sicilien precose

Porijeklo i rasprostranjenost: Potječe iz Francuske gdje je dosta rasprostranjena. Inače dolazi zastupana manje više u svim zemljama umjerene klime, posebno u Italiji. Vrlo stara sorta, općenito vrlo cijenjena.

Botanička obilježja: Vršci mladica bijelo-zeleni, lagano pahuljasti. Cvijet dvospolan. List srednje velik, golog lica i vunastog naličja. Zreo grozd srednje velik, krilat, valjkasto-čunjast, rastresit. Bobice dosta velike, oko 400g, lagano okrugle, žuto-zlatne boje. Meso gusto, bez posebnih aroma i dobrog okusa. Rast bujan.

Privredno-tehnološka obilježja: Traži toplija podneblja i dobre položaje te propusna srednje bogata tla. Cvatnja i oplodnja normalna. Redovito rodi na zapercima. Dozrijeva u I. razdoblju. Prikladna za različite načine uzgoja. U bogatijim tlima traži nešto dulju rezidbu rodnog drva dok se u srednje bogatim tlima preporuča kraći rez s dosta jakim opterećenjima. Rodnost joj je dosta velika i redovita. Otpornost na bolesti osrednja. Afinitet za podloge dobar. Vrlo dobro podnosi transport

Korištenje i gospodarsko značenje: Zbog svojih vrlo pozitivnih svojstava nadmašuje Plemenku bijelu u svakom pogledu te ju je na mnogim mjestima u potpunosti potisnula.

U zemljama velike proizvodnje stolnog grožđa zauzela je prilično vidno mjesto. Uzgajala se i kod nas.

SORTE II RAZDOBLJA

ALPHONSE LAVALLÉE CRNI

Sinonimi: Ribier, Royal

Slika 10-ALPHONSE LAVALLEE CRNI

Porijeklo i rasprostranjenost: Potječe iz Francuske, gdje je i najviše raširen. Dobiven je iz sjemena nekontrolirane hibridizacije po jednom rasadničaru u Orleansu oko 1860.g. Dosta je zastupljen u staklenicima Engleske i Belgije. Prilično je poznat i u Italiji, a ima ga i kod nas na jugu gdje daje dobre rezultate.

Botanička obilježja: Vršci mladica bjelkastovunasti s crvenim zubićima. Mlado lišće paučinasto, žuto-bjelkasto, broncirano, naličje bijelo vunasto. Odraslo lišće vrlo veliko. Cvijet dvospolan. Zreo grozd velik do vrlo velik, valjkastočunjast, dug, lagano krilat i rastresit. Bobice velike, okrugle tamnoplave boje, jednolično obojene. Zbog jako izraženog maška odaje sivu nijansu. Meso gusto, rast bujan.

Privredno-tehnološka obilježja: Nije osobito izbirljiv na položaj. Voli plodnija, propusna tla. Cvatnja i oplodnja normalna. Dozrijeva u razdoblju berbe. Prilagođuje se na sve načine uzgoja. Najprikladnija mu je kraća rezidba rodnog drva uz srednja opterećenja. Rodnost je obilna.

Otpornost na gljivične bolesti osrednja, osjetljiv je na pepelnicu. Osobito dobar afinitet na podlogama R99 i 161-49C, loš na 41B.

Korištenje i gospodarsko značenje: Zbog svojeg neobično lijepog izgleda i kvalitete proizvoda ta je sorta našla svoje mjesto u mnogim zemljama. Značaj joj je umanjen jer dozrijeva u vrijeme kad dozrijevaju mnoge druge sorte. U Californiji se uzgaja pod imenom Ribier, a sudjelovala je i u stvaranju Cardinala.

MUŠKAT HAMBURG CRNI

Sinonimi: Muscat de Hamburg, Moscato di Amburgo

Slika 11-MUŠKAT HAMBURG CRNI

Porijeklo i rasprostranjenost: Potječe iz Engleske, gdje se uzgaja u staklenicima. Raširen manje-više u svim vinogradarskim zemljama.

Botanička obilježja: Vršci mladica su ružičaste boje ili broncirani, pahuljasti. Cvijet dvospolan. List srednje velik tro ili petodijelan, golog lica i naličja. Zreo grozd velik, čunjast, granat i rastresit. Bobice velike, plavo-ljubičaste boje često neujednačeno obojene, jajastog oblika s dosta tankom kožicom. Meso srednjegusto, finog muškatnog mirisa.

Privredno-tehnološka obilježja: Traži prisojne položaje s lakšim i srednje bogatim tlima. Cvatnja i oplodnja normalna u povoljnim uvjetima, sklon osipanju. Zori u trećoj dekadi rujna. Prilagođuje se svim načinima uzgoja. Zahtijeva kraći rez rodnog drva i srednje opterećenje. Veća opterećenja i dugi rez imaju za posljedicu nejednolično dozrijevanje. Rodnost mu je osrednja do dobra. Otpornost na smrzavice i bolesti dobra. Afinitet za podloge dobar.

Korištenje i gospodarsko značenje: Izrazito stolna sorta najviše kvalitete, koja i prerađena u vino može dati vrlo zadovoljavajuće proizvode, naročito zbog svog izrazito muškatnog mirisa i okusa. Kao nedostatak pripisuje mu se relativno loše podnašanje transporta, neredovita rodnost i neujednačeni izgled grozda, zbog toga i nema uvjeta za veliku proizvodnju.

SULTANINA BIJELA

Sinonimi: Sultanina bela, Kišmiš beli, Keshmich blanc, Sultanine blanche, Sultanina bianca

Porijeklo i rasprostranjenost: Sorta je kod nas došla iz Azije.

Botanička obilježja: Bujan rast, jaki trs, cvijet funkcionalno dvospolan, ne dolazi do zametanja sjemenki radi defekta u ženskom dijelu cvijeta, stoga je besjemena sorta. Bobice su sitne do srednje veličine, dugaljaste, pokožica debela, zeleno-žute boje. Grozd je velik, često s dva krilca, masa grozda varira od 250 – 450 – 800 g, Zabilježeni su i grozdovi mase preko 2 kg.

Privredno-tehnološka obilježja: Traži propusna, duboka i topla tla. Rezidba mješovita, najprikladniji je kordonski uzgoj. Dozrijeva prema kraju rujna, grožđe sadrži 20–24 % šećera i 6-8 % ukupnih kiselina.

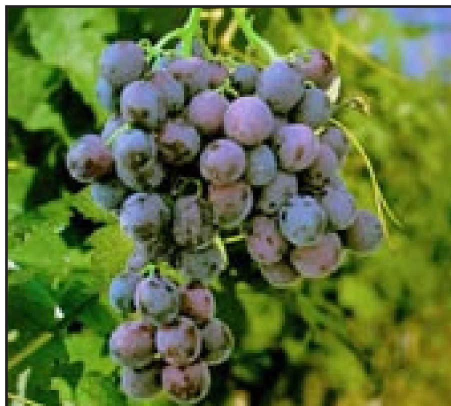
Korištenje i gospodarsko značenje: Tipična besjemena stolna sorta, zobatica, vodeća

sorta u svijetu za proizvodnju suhog grožđa. Grožđe je ukusno za potrošnju u svježem stanju i dobro podnosi transport.

MICHELLE PAGLIERI CRNA

Porijeklo i rasprostranjenost: Križanac Alphonsa Lavallea i Red Malage

Botanička obilježja: Vršci mladica izrazito zeleni s laganim brončanim maškom. List je velik, okrugao, peterodijelan, lagano naboran. Trs je bujan. Cvate u prvoj dekadi lipnja. Cvijet je funkcionalno dvospolan. Grozd je velik, oko 700 g, piramidalnog oblika. Bobica je velika, okrugla do lagano ovalnog oblika, jako obojana, crno-ljubičaste boje. Tvrde konzistencije, neutralnog okusa, bez posebno izražene arome.

Slika 12-MICHELLE PAGLIERE CRNA

Privredno-tehnološka obilježja: Dozrijeva krajem rujna

MUŠKAT D'ADDA CRNI

Sinonimi: Muscato d'Adda,

Porijeklo i rasprostranjenost: Dobio ju je 1897. g. L. Pirovano iz sjemena Muškat Hamburga. Raširen je najviše u Italiji, a dolazi manje i u drugim zemljama umjerene klime.

Botanička obilježja: Vršci mladica bijelovunasti. Cvijet dvospolan. List velik, vrlo širok, glatkog lica i lagano paučinastog naličja. Zreo grozd valjkasto čunjast, rastresit, često sa sugrozdićem. Bobice velike, okrugle ili lagano jajolike, crne boje. Kožica vrlo čvrsta. Meso gusto s laganim muškatnim okusom.

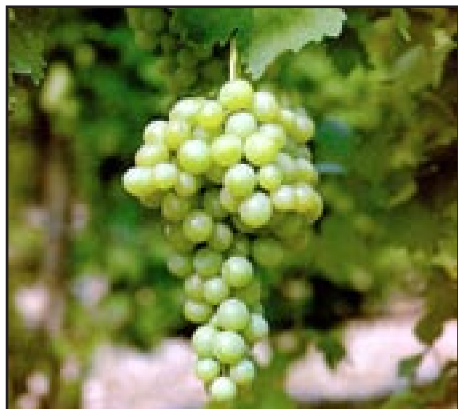
Slika 13-MUŠKAT D'ADDA CRNI

Privredno-tehnološka obilježja: Prilagođuje se svim načinima uzgoja. Rodnost je dobra, kao i afinitet za podloge. Otpornost na bolesti vrlo dobra. Dozrijeva na kraju drugog razdoblja.

Korištenje i gospodarsko značenje: Mnogi su mišljenja da ta sorta ima bolje karakteristike od Muškat Hamburga. To se naročito odnosi na jednoličniji i ljepši izgled

grozda i bolji transport. U odnosu na Muškat Hamburg nema tako izraženu muškatnu aromu.

SORTE III. RAZDOBLJA

Slika 14-ITALIJA BIJELA

ITALIJA BIJELA

Sinonimi: Italia, Muškat Italija

Porijeklo i rasprostranjenost: Dobio ju je A.Pirovano 1911. g. kao križanac Bicane x Muškat Hamburg. Raširena je naročito u Italiji, a širi se postupno i u ostale vinogradarske zemlje toplije klime.

Botanička obilježja: Vršci mladica slabo crvenkasti. Cvijet dvospolan. List velik, petodijelan s golim licem i lagano vunastim naličjem. Zreo grozd velik do vrlo velik, valjkastočunjast, zbit, često sa sugrozdićem. Bobice vrlo velike, jajolike, zeleno-žute do tamnožute, sa sunčane strane brončaste, čvrsto spojene na stapčicu. Kožica otporna. Meso gusto, ugodnog lagano muškatnog okusa. Rast vrlo bujan.

Privredno-tehnološka obilježja: Rano tjera. Zahtijeva tople i sunčane položaje te dosta plodno i propusno tlo. Cvatnja i oplodnja normalna. Dozrijeva krajem III. razdoblja. Najviše voli visoke načine uzgoja, posebno pergole te dugi rez rodnog drva sa srednjim opterećenjima. Rodnost joj je stalna i velika. Otpornost na smrzavice joj je slaba i osjetljiva je na pepelnicu. Pokazuje slab afinitet prema 5BB, jer plemka jače tjera od podloge; bolji su joj R. du Lot, 420A i R99.

Korištenje i gospodarsko značenje: Izrazito stolna sorta visoke kvalitete. Za sjeverna područja nije prikladna, iako je i tamo ima, jer poslije jesenskih kiša podliježe *Botrytisu* i prekasno dozrijeva, a i ne podnosi smrzavice.

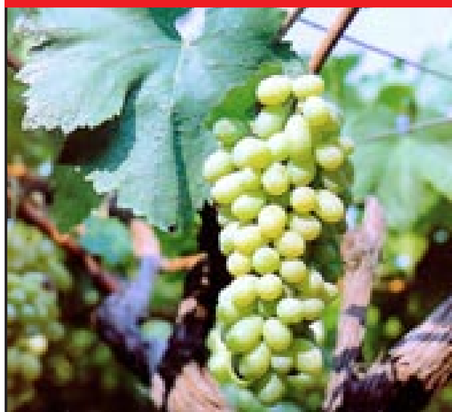
AFUS ALI BIJELI

Sinonimi: Boldun, Regina, Mennavacca bianca, Pergolone, Dattier de Beyrouth, Rosaki, Aleppo, Carigradsko grožđe

Porijeklo i rasprostranjenost: Potječe iz srednje Azije. Stara sorta, koja se danas dosta nalazi u zemljama Mediterana. U Italiji poznata pod imenom Regina i Mennavacca činila je gotovo 80% proizvodnje stolnog grožđa za izvoz. Ima je i kod nas u Dalmaciji.

Botanička obilježja: Vršci mladica zeleni, katkad broncirani, malo pahuljasti. Cvijet dvospolan. List srednje velik, tro ili petodijelan, golog lica i naličja. Zreo grozd velik do vrlo velik, rastresit, čunjast i krilat. Bobice velike, često nejednake, zelenkasto-žute, opaljene sa sunčane strane, jajolike s otpornom kožicom. Meso gusto, neutralnog okusa. Rast vrlo jak.

Slika 15-AFUS ALI BIJELI

Privredno-tehnološka obilježja: Traži prisojne položaje i južna podneblja te lakša i srednje bogata tla. Cvatnja i oplodnja normalna. Uzgajana u sjevernim područjima često se osipa, daje nejednake bobice i prekasno dozrijeva. Prilagođuje se na sve oblike uzgoja, iako najbolje uspijeva na pergolama. Traži dugi rez i srednja opterećenja. Rodnost vrlo dobra. Otpornost na smrzavice osrednja, na bolesti dobra, afinitet za podloge dobar.

Korištenje i gospodarsko značenje: Izrazito stolna sorta za Mediteran, za sjeverna područja se ne preporučuje. Sadrži u sebi, kao rijetko koja stolna sorta, sjedinjena svojstva tražena za idealnu zobaticu. Dobro se čuva u hladnjači.

SORTE IV. RAZDOBLJA

MUŠKAT ALEKSANDRIJSKI BIJELI

Sinonimi: Cibib muškatni, Zibibbo, Panse musque, Salamanna, Muscat of Aleksandria

Porijeklo i rasprostranjenost: Potječe vjerojatno s Bliskog Istoka, a raširen je manje više u svim zemljama Mediterana te sjevernoj Californiji i Južnoj Americi.

Botanička obilježja: Vršci mladica zelene boje, malo vunasti. Cvijet dvospolan. List malen do srednjevelik, okrugao, tro ili petodijelan. Grozd velik do vrlo velik, rastresit, čunjast. Bobice velike, jajolike, žuto-zlatne boje. Kožica čvrsta, otporna; meso gusto, izrazito muškatnog okusa. Rast bujan.

Slika 16-MUŠKAT ALEKSANDRIJSKI BIJELI

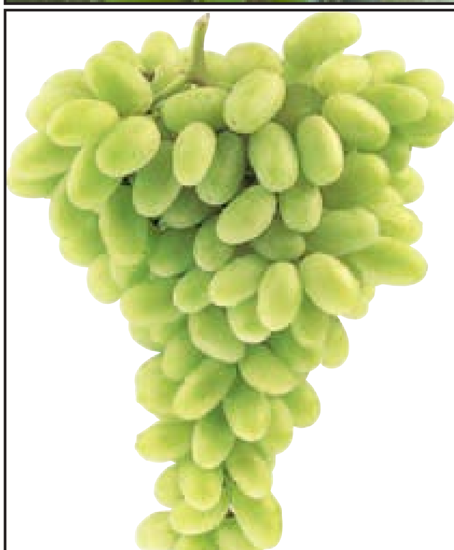

Privredno-tehnološka obilježja: Traži južna i vrlo topla podneblja uz propusna i bogata tla. U nepovoljnim uvjetima sklon osipanju. Prilagođuje se svim načinima uzgoja, naročito povišenim i visokim. Traži kraći rez. Rodnost dobra. Dosta otporan na bolesti, osim na pepelnicu.

Korištenje i gospodarsko značenje: Stolna sorta visoke kvalitete, no koristi se vrlo uspješno za sušenje, a katkad i za popravak drugih vina zbog svoje vrlo izražene muškatne arome. Dobro podnosi transport. Proizvode vrlo visokih vrijednosti može dati samo u vrlo toplom podneblju.

Slika 17-KRIVALJA BIJELA

Slika 18-CALMERIA BIJELA

KRIVALJA BIJELA

Sinonimi: Corinchon blanc, Pizzutello bianco, Krivača, Žirnjača Porijeklo i rasprostranjenost: Vjerojatno potječe iz Arabije. Rasprostranjena je u svim zemljama Mediterana, a kod nas u južnoj Dalmaciji i na srednjedalmatinskim otocima.

Botanička obilježja: Vršci mladica rumenozelenkasti, goli i malo zavinuti. List srednji ili malen, okrugao, tro ili petodijelan s golim licem i malo pahuljastim naličjem. Grozd srednje velik do velik, srednjerastresit. Bobice velike, zašiljene i krive, zeleno-žute. Kožica tanka, meso gusto, neutralnog okusa, rast bujan.

Privredno-tehnološka obilježja: Traži tople i zaklonjene položaje te duboka, plodna i pjeskovita tla. Sklona osipanju u cvatnji, ako su nepovoljne vremenske prilike. Voli visoke uzgoje i srednje dugi ili kratki rez. Nije previše otporna na bolesti, rodnost joj je ovisna o oplodnji.

Korištenje i gospodarsko značenje: Uzgoj joj je čak i u našim južnim krajevima ograničen isključivo uz najbolje i najtoplije položaje.

CALMERIA BIJELA

Botanička obilježja: To je sjemena sorta, produženih svijetlozelenih i nježno

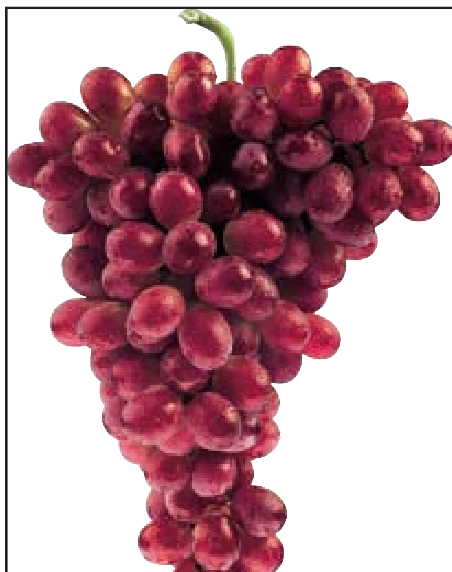
oblikovanih bobica. Blagog je i slatkog okusa. Dozrijeva od listopada do studenog.

Korištenje i gospodarsko značenje: Na tržištu se nalazi do siječnja. Dobro se čuva u hladnjačama, ali je osjetljiva na trips. Prvenstveno se uzgaja u toplijim zemljama. U Europi je ima u Italiji i Španjolskoj. Dosta se uzgaja u Californiji.

EMPEROR CRVENI

Botanička obilježja: To je također sjemena sorta, duboko crvenih i velikih bobica, s jako rastresitim grozdom. Okus joj je pun i sličan dinji.

Korištenje i gospodarsko značenje: Potječe iz 1863.g. Dostupna je na tržištu kao i Calmeria. Dozrijeva od listopada do studenog. U Europi je uzgajaju Italija i Španjolska, a u SAD-u Californija.

Slika 19-EMPEROR CRVENI

Literatura

Dr. N. Fazinić ; Suvremeno Vinogradarstvo, Zagreb, 1971
Dr. P. Cindrić; Ampelografija, Beograd, 1980
www.ipm.ucdavis; University of California
www.ams.usda.gov
www.nelsmark.com
www.mcaratan.com
www.qagroup.com.au
www.keanyproduce.com
www.rast-bs.si

SORTS OF TABLE GRAPES

Summary

Sorts of table grapes ripe here from the end of July to the mid October. They are mostly used as assortment addition to a vineyard, on grape arbors, around houses. By choosing sorts well, we can have fresh grapes at home during the entire mentioned period.

Sorts of table grapes are used nowadays for consuming fresh or processed by drying, preserving or candying.

They also require different technology of cultivation and care, and more manual work. With table sorts nowadays, high cultivating forms are used exclusively, the most often being different forms of trellises of grapes or "tendonas", which are connected by a strong armature construction.

Because of that, but also because of high initial investments and a small number of adequate localities in our country, table grapes are mostly imported. But that is not the reason for these sorts to not to be able to be cultivated locally on smaller parcels for personal needs, market-halls, tourist households and tourism in general.

Sorts are classified according to ripening by Pulliat method. Characteristics which table grapes sorts should have are listed. Sorts that can mostly be purchased and cultivated here, in continental areas of Croatia and in Dalmatia, have been described. The description lists synonyms, origin and spread, botanical characteristics, economical and technological characteristics, as well as use and economic significance.

Key words: *sort, synonyms, origin, spread, botanical characteristics, economical and technological characteristics.*